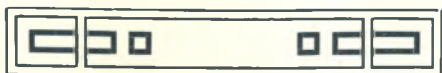

APRÓSÁGOK A KÖNYV- NYOMDAI GÉPTEREMBŐL

gépmeister legelső és elengedhetetlen kötelessége tudvalevőleg a reábizott gép lelkiismeretes kezelése, amely föladata teljesítésénél nagy szerepe van az olajozó kannának is. Nem elég, ha ezt egészen a segédmunkásra, vagy éppenséggel az inasra bízva, hanem kívánatos — már csak a saját érdekében is — hogy gyakorta meggyőződést szerezzen arról: meg van-e jól kenve a gép; ennek elmulasztása sok galibát idézhet elő, már pedig okvetlenül okosabb dolog az előállható bajt megelőzni, mint a már meglévőt orvosolni.

Fontos kötelessége még a gépmeisternek, hogy megismerje a gép ama jó meg rossz tulajdonságait, amelyek minden gépnél más-más alakban jelentkeznek; ez által esetleg elejét veszi holmi fölösleges időpazarlásnak és fáradozásnak.

Ime egy példa: A gép az évekig tartó használat következtében megrongálódik és egy pontján, legtöbbszörre alul, a nyomóhenger nem adja vissza tisztán a betű rajzát, hanem csak úgy árnyékolva, duplázódva. Már most, ha az említett pontra cím, vagy éppen címőr esik: a nyomást egyáltalán nem lehet folytatni; míg ha a formát akként zárjuk, hogy a cím helyett egy teljes oldal essék az illető helyre, egy kis elővigyázattal a nyomás elfogadhatóvá lehet. Szükséges tehát, hogy a gépmeister mindezeket figyelembe vegye, még mielőtt a formát megzárja, ellenkező esetben egyengetés után kénytelen kiemelni és az egész eljárást módosítva megismételni.

Sokszor volt már vita tárgya, vajjon helyes-e, célszerű-e a beemelt formához képest a nyomóhengert emelni, leereszteni s nem célravezetőbb-e, ha a borítással szabályozzuk a nyomást? Én határozottan anyomóhenger esetleges elállítása mellett foglalkozok állást, mert például ha táblázat után ökölnyi betűs plakátot találok beemelni — ami pedig kis nyomdában, hol csak egy-két gép van, el nem kerülhető — a nyomóhengert okvetlenül

le kell eresztenem. A többnyire egyöntetű munkára berendezett dupla gépeknél a nyomóhenger elállítástát még csak elkerülhetjük, de egyszerű gyorsajtóknál ez teljesen lehetetlen.

Előfordul néha, kivált vaskos könyveknél, hogy az egyik ív halaványabb, a másik pedig sötétebb. A laikus közönség nem igen veszi ugyan észre, de a beavatottak igen és nem is mulasztják el a gépmestert „kontár“ jelzővel illetni érte, pedig nem is mindig ő a hiba oka. Gyakran abban leli ez a magyarázatát, hogy egyetlen művet több gépen nyomtatnak, vagy ha egy gépen is, de többnyire megszakítással, ami aztán az ívek különböző színezetét eredményezi, mert az ismételt megkezdésnél legalább két-háromszáz ív leszalad, mire a festék-adódást szabályozó csavarok a már kinyomott ívek színezésének megfelelően állíthatók. Így aztán a legnagyobb igyekezet és vigyázat mellett is előfordul a baj. Csakis úgy kerülhető ez el, ha a könyvet egyetlen gépen és megszakítás nélkül nyomtatjuk, amit kivált nagyobb nyomdáknál keresztül is lehetne vinni.

Az is elég kellemetlen dolog, ha az egyenetlen nyomás közben csúszik. Olyan nyomtatványoknál fordul ez elő, amelyeknél az olajos ívet gyakran kell változtatni. E bajon úgy segítünk, hogy az olajos ívet nem a borítékra, hanem azon kívül egészen külön ragasztjuk föl a nyomóhengerre. Így aztán — az ívek meg lévén óva az átnedvesedéstől — elkerülhető az egyenetlen elcsúszása.

Helytelen beosztás üzleti szempontból is, ha a gépmesternek nincsen meghatározott helye, hanem — mint némely nyomdában különösen divatos — hol az egyik, hol a másik gépen dolgoztatják. Természetes, hogy így nem ismerve a gépet, nem dolgozhatik oly biztossággal, mint akkor, ha állandóan kezel valamely gépet.

A klisés formáknál a kézi kivágás helyett újabban vegyi úton, vagy porzóeljárással előállított egyenetlenséget is használnak. Nézetem szerint ez a célnak nem felel meg teljesen, mert az egyes árnyalatokat nem domborítja ki eléggé. Egyetlen előnye az, hogy tetemes időmegtakarítást érünk el vele, de máskülönben a kézi kivágással szemben sehogy sem állja meg a versenyt. Ha megkíséreljük, hogy egy és ugyanazon formát kivágdosó-, meg porzóeljárással is egyengessük: a kézi kivágás sokkalta

szebb eredménnyel jár s különösen a sötét árnyalatok lesznek hasonlíthatatlanul intenzívebbek.

Nagy bajokat okoz a jelenleg uralkodó „villamos korszak“ is. Hányszor kap a gépmester kliséekkel telespékelt formát s alig-alig jut az egyengetésre ideje, sőt az is számtalanszor előfordul, hogy a gépmester a formát már beemelte, de egyikét ábra még mindig a cinkografusnál van; ezeket aztán utólagosan, mesébe illő gyorsasággal kell egyengetnie. No, ilyen körülmények közt kifogástalan munkát végezni bizony nem igen lehet.

Aztán alig indul meg a gép, alig nyomtattuk az ív egyik oldalát tele: máris kész példányokat követelnek, úgy hogy a papiros tulsó oldalát is rögtönösen nyomás alá kell vennünk. Mi történik ekkor? Először is a nyomás nedvessége miatt az olajos ívnek nincs ellenálló képessége s gyakrabban kell változtatni, ami időveszteséggel jár, de ez még csak a kisebbik baj; a nagyobbik az, hogy súrlódás következtében az ív már a másodszori berakásnál is itt-ott elfenődik, majd meg a hajtogatás, fűzés és körülvágás közben teljesen elmaszatólódik.

Egyedül a szerzők és kiadók idegességében lelhetjük e baj magyarázatát. Megesik akárhányszor, hogy átadják az utolsó kéziratot, azután átmennek valamelyik közeli vendéglőbe egy kis villás reggelire. Alig fogyasztották azt el, odaállnak a még meg sem indított géphez s ezzel mintegy hajszoják a személyzetet. Erről kell leszoktatni őket.

Mielőtt soraimat befejezném, nem hagyhatom szó nélkül a soröntő szedőgépeket. Mert nekünk masinamestereknek ugyancsak beadtak ezek.

Hirlapoknál még csak beválik a szedőgép úgy ahogy, mert ott stereotípiáról nyomtatnak, de magáról a szedésről nyomtatni bizony keserves munka. A legnagyobb vigyázat mellett is temérdek „spísz“ bújik elő, mert a gépszedés nem olyan rugékony, mint a kézi szedés. A gépszedés nem enged amaga már egyszer elfoglalt pozíciójából s ha egyik-másik sora csak egy hajszálnyival is erősebb: a sor szépen fölemelkedik az ürtöltővel egyetemben. A sort aztán a nyomóhenger visszatolja, de az ürtöltők fönmaradnak s maszatólják az ívet. Míg egy ilyen makrancos formát mindenféle experimentálással némileg rendbe hozunk, bizony sok időbe kerül, ami egy kissé lejjebb szállítja a szedőgépek jövedelmezőségét.

SZENICZEI MIHÁLY,